

A BÁR- ÉS AZ AKÁR- SZINTAXISÁNAK ÉS SZEMANTIKÁJÁNAK VIZSGÁLATA*

SZABÓ MARTINA KATALIN

1. A probléma ismertetése

Bár a kvantorok jelentős figyelmet kapnak a magyar szintaktikai szakirodalomban (vö. É. Kiss 1992; 1998), a *bár*-ral és az *akár*-ral szerkesztett kifejezések vizsgálatára csupán kevés példát találni (vö. Abrusán 2007; Hunyadi 1984). A szakirodalom a két nyelvi elemet alapvetően mind szintaktikai, mind szemantikai szempontból egymás megfelelőiként kezeli: Abrusán (2007: 11) megállapítása szerint a mai magyar nyelvben nincs ténylegesen detektált szintaktikai és szemantikai különbség az *akár(ki)* és a *bár(ki)* között, míg Hunyadi (1984: 17) úgy véli, hogy közöttük pusztán stilisztikai eltérés mutatkozik, ezért szinonimáknak kell tekintenünk őket.

Dolgozatom célja, hogy alapos vizsgálat tárgyává tegyem a *bár*- és *akár*-elemek nyelvi sajátosságait. A dolgozatban bemutatom, hogy mely sajátosságokat illetően viselkedik a két elem azonosan, melyeket illetően nem, majd kísérletet teszek arra, hogy magyarázatot adjak a közöttük mutatkozó eltérésre. Fontosnak tartom hangsúlyozni azonban, hogy az itt bemutatandó vizsgálat elsődleges célja nem a végső megoldások megtalálása, inkább a kérdéses nyelvi elemek közötti hasonlóságok és különbségek feltárása, valamint kérdések, lehetőségek felvetése volt. Reményeim szerint dolgozatom további behatóbb vizsgálatok alapját képezheti.

A jelen dolgozatban bemutatott elemzésekhez a Magyar Nemzeti Szövegtár (a továbbiakban csak: MNSZ) adataira, tizenhét magyar anyanyelvű magyar szakos egyetemista adatközlésére, egyes szerzők példáira, valamint saját intuícióimra támaszkodom.

2. A vizsgálat

2.1. A *bár*- és az *akár*- kategóriai státusa

Hunyadi (1984: 5) a *bár*-t¹ – a *mind*- és az *egész* elemekkel egyetemben – az univerzális kvantorok osztályába sorolja. Ebben a fejezetben arra a kérdésre keresem a választ, hogy vajon ez a megoldás megfelel-e az e kategóriai státussal rendelkező elemekkel szemben támasztott É. Kiss-féle kritériumoknak (vö. É. Kiss 1992: 155).

Az univerzális kvantorok (pl. *minden*, *(az) összes*, *senki*, *mindig*) általánosságot fejeznek ki, és a *minden x-re igaz az, hogy...* formulával írhatóak körül (vö. É. Kiss

* Bibok Károly, Kenesei István, Szücs Márta és Zsigri Gyula hathatós segítséget nyújtott a jelen dolgozat megírása során. Tanácsaikat, megjegyzéseiket ezúton is hálásan köszönöm.

¹ Hunyadi a *bár*- és az *akár* szinonimitását feltételezve alapvetően csak a *bár*-ral alkotott kifejezések szintaxisát vizsgálja.

1992: 897). Az alábbi nyelvi adatok közül az (1b) és a (2b) mondatok az (1a) és a (2a) mondatok parafrázisai:

- (1) a. Minden feladat megoldható.
b. Minden feladatra igaz az, hogy a feladat megoldható.
- (2) a. Bármelyik / Akármelyik feladat megoldható.
b. Bármelyik / Akármelyik feladatra igaz az, hogy a feladat megoldható.

Megfigyelhető, hogy az É. Kiss-féle formula alkalmazhatóságának szempontjából a *bár*-ral és az *akár*-ral alkotott kifejezések az univerzális kvantorok osztályába illeszkednek.

É. Kiss (1992: 154) alapján a következő szintaktikai szabályokat fogalmazhatjuk meg az univerzális kvantort tartalmazó kifejezésekre vonatkozóan:

- I. a mondat operátorpozíciói közül egyedül a VP-hez csatolt, kvantorpozíciónak is nevezhető pozícióban állhatnak. Ennek értelmében nem kerülhetnek kívül a VP-n, a közvetlenül az S-től uralt pozícióba;
II. nem állhatnak fókuszpozícióban.

Vizsgáljuk meg, hogy a *bár*- és az *akár*- megfelel-e a fenti szintaktikai kritériumoknak! Ennek céljából vessük össze É. Kiss példáit² ((3a), (4a), (5a)) azok *bár*-ral és *akár*-ral szerkesztett párjaival ((3b), (4b), (5b))!

- (3) a. [_S Péter [_{VP} AZ ÖSSZES FELADATOT [_{VP} meg [_{V'} oldja]]]]
b. [_S Péter [_{VP} BÁRMELYIK / AKÁRMELYIK FELADATOT [_{VP} meg [_{V'} oldja]]]]
- (4) a. * [_S AZ ÖSSZES FELADATOT Péter [_{VP} meg [_{V'} oldja]]]
b. * [_S BÁRMELYIK / AKÁRMELYIK FELADATOT Péter [_{VP} meg [_{V'} oldja]]]
- (5) a. * [_S Péter [_{VP} AZ ÖSSZES FELADATOT [_{V'} oldja meg]]]
b. * [_S Péter [_{VP} BÁRMELYIK / AKÁRMELYIK FELADATOT [_{V'} oldja meg]]]

A fenti példák azt mutatják, hogy a vizsgált kritériumok alapján a *bár*-ral és az *akár*-ral alkotott kifejezések szintaktikai viselkedése megegyezik az univerzális kvantorokéval: a (3)-beli mondatok grammatikusak, hiszen bennük a kvantorok a VP-hez csatolt kvantorpozícióban helyezkednek el, illetve nem foglalják el a fókuszpozíciót. A (4)-beli mondatok ezekkel szemben agrammatikusak, hiszen bennük a kvantorok kívül esnek a VP-n, amit az I.-ben megfogalmazott szabály tilt. Az (5)-beli mondatok pedig azért nem elfogadhatóak, mert a kvantorok fókuszban állnak bennük, ami a II. szabály értelmében nem lehetséges.

A vizsgált kifejezésekkel alkotott mondatok grammatikalitásában azonban már eltérés mutatkozik akkor, ha a *Péter* alany fókuszpozícióba kerül, és a kvantort annak bal oldalára helyezzük ki. Ezt mutatják az alábbi példák (a fókuszhangsúlyos elemet nagybetűvel jelöltem):

² É. Kiss az itt bemutatandó példáit a *minden* helyett az *összes* kvantorral szerkeszti. Magam a szerző mondatait azok eredeti formájában kívántam közölni, ezért csupán itt jegyzem meg, hogy a példák a vizsgált szempontokból a *minden* kvantorral szerkesztve az *összes* kvantorral szerkesztettekkel azonos szintaktikai viselkedést mutatnak.

- (6) a. [_S az összes feladatot [_{VP} PÉTER [_V oldja meg]]]
 b. *_S bármelyik / akármelyik feladatot [_{VP} PÉTER [_V oldja meg]]]

Vizsgáljuk meg most azt az esetet, amikor a konstrukcióban a kvantor mellett tagadott ige szerepel!

- (7) a. *MINDENT nem vehetsz meg.
 b. *BÁRMIT nem vehetsz meg.

A fenti példák alapján azt látjuk, hogy a kvantor fókuszpozícióba helyezése tagadott ige esetén éppúgy agrammatikus mondatokat eredményez, mint az (5)-beli mondatoknál nem tagadott ige mellett. Hunyadi (1984: 23) a jelenséget a következőképpen magyarázza: fókusz esetén az univerzális kvantornak szélesebb a hatóköre az ugyanabban a mondategységben levő negatív elemnél, ez pedig kizárja a mondat grammatikuságát (a vizsgált nyelvi elemek hatóköri sajátosságairól a későbbiekben részletesebben is lesz szó, l. 2.2.). Ebből következően a szerző úgy véli, hogy a negatív elem kizárólag olyan pozícióban foglalhat helyet, amelyik a negatív elemnek eleve szélesebb szkópust biztosít. Az alábbi példákat fogadja el tehát helyesnek:

- (8) a. NEM mindenki jöhet el.
 b. NEM akárki jöhet el.

Hunyadi megközelítése azonban a vizsgált nyelvi adatok szempontjából problematikusnak tekinthető. Amint látjuk, a szerző a (7b) mondatban a *bárki*-t, a (8b) mondatban az *akárki*-t szerepelteti. Ennek minden bizonnyal az az oka, hogy a szerző a dolgozata minden példáját (a *bár-* és az *akár-* szinonimitását feltételezve) a *bár*-ral szerkeszti, a (8b) példa kapcsán azonban felfigyel a *bár-* nem tagadható voltára. Mivel vizsgálata e két elem között mutatkozó különbségre nem terjed ki, eltekintve a probléma kifejtésétől a (8b) mondatban a *bár*-t kicseréli az *akár*-ra. (A tagadhatóság szempontjából a *bár-* és az *akár-* között jelentkező különbséget a dolgozat külön fejezetében vizsgálom majd, l. 2.5.)

Visszatérve az univerzális kvantorok fókuszálhatóságának kérdéséhez, fontos megjegyeznünk, hogy a (7a) és a (7b) mondatok grammatikusak lesznek, ha a kvantorokat balra kihelyezettként értelmezzük bennük (vö. É. Kiss 2003: 164):

- (9) a. Mindent NEM vehetsz meg.
 b. Bármit NEM vehetsz meg.

É. Kiss tisztázza ugyanis, hogy a „balra kihelyezett, emelkedő intonációval ejtett kvantált kifejezés kisebb hatókörű, mint az őt követő operátor” (É. Kiss 2003: 164). Azaz jelen példánkban a *minden* és a *bármilyen* kisebb hatókörű, mint a mondattagadó *nem*.

Az alábbi táblázatban É. Kiss (1992: 164) alapján összegzem az univerzális *mind-*, valamint az *akár-* és *bár-* elemű kvantorral szerkesztett mondatok intonációfüggő grammatikalitásának sajátosságait tagadott és nem tagadott ige esetén. Az első oszlop megadja, hogy a mondat grammatikus vagy agrammatikus abban az esetben, ha a mondat fókuszpozícióját tagadott ige esetén a negatív elem, nem tagadott ige esetén pedig az

ige tölti ki (tehát, ha az intonáció emelkedő (vö. É. Kiss 2003: 164)); a második oszlopban pedig azt látjuk, hogy grammatikus vagy agrammatikus-e a konstrukció ereszkedő intonáció esetén.

példamondatok	emelkedő intonáció (a fókuszpozíciót a negatív elem vagy az ige tölti ki)	ereszkedő intonáció a fókuszpozíciót a kvantor tölti ki
Mindenki nem hitt nekem.	✓	*
Mindenki hitt nekem.	*	✓
Akárki nem hitt nekem.	✓	*
Akárki hitt nekem.	*	??
Bárki nem hitt nekem.	✓	*
Bárki hitt nekem.	*	??

1. táblázat

Az *akár-*, a *bár-*, valamint az univerzális *mind-* kvantorokkal szerkesztett mondatok intonációfüggő grammatikalitása (a grammatikusságot ✓-val, az agrammatikusságot *-gal jelöltem)

Ahogy az 1. táblázat mutatja, a *bár-* és az *akár-* tagadott ige esetén a balra kihelyezés szempontjából is az univerzális *mindenki* kvantorral megegyező módon viselkedik: az univerzális kvantorral szerkesztett, tagadott igét tartalmazó mondat csupán akkor lesz elfogadható, ha a kvantort balra kihelyezettként értelmezzük (és intonáljuk). Kérdéses azonban a vizsgált elemek azonos viselkedési módja abban az esetben, ha a konstrukciókat nem tagadott igével szerkesztjük és az intonáció ereszkedő. Úgy tűnik ugyanis, hogy ereszkedő intonáció esetén a *mindenki hitt nekem* kifejezéssel ellentétben a *bárki hitt nekem* és az *akárki hitt nekem* konstrukciók grammatikalitása csak akkor biztosított, ha azok tagmondat szerepét töltik be, és nem önmagukban állnak. Ezt demonstrálják az alábbi példák:

- (10) a. Akárki hitt nekem, akinek csak elmeséltem a történetet.
b. Bárki hitt nekem, akinek csak elmeséltem a történetet.

A fejezet tanulságai tehát a következőkben foglalhatóak össze: A *bár-* és az *akár-* megfelel az É. Kiss által az univerzális kvantorokkal szemben támasztott szintaktikai követelményeknek, hiszen

- i. a *bár-* és az *akár-* az univerzális kvantorokkal azonos módon parafrázálható;
- ii. a mondat operátorpozíciói közül egyedül a VP-hez csatolt pozícióban állhatnak;
- iii. nem állhatnak fókuszpozícióban;
- iv. tagadott ige esetén kihelyezhetőek a fókuszpozíciót kitöltő negatív elem bal oldalára.

Több vizsgálati szempont azonban a kérdéses elemek eltérő szintaktikai viselkedésére világított rá. Egyrészt a *bár-* és az *akár-* – az É. Kiss példáiban szereplő (*az*) *összes* univerzális kvantortól eltérően – nem helyezhető ki a fókuszpozícióba tett alany bal oldalára. Másrészt amíg a *mind-* univerzális kvantorral szerkesztett, nem tagadott ígét tartalmazó, ereszkedő intonációval ejtett konstrukció grammatikussága kétségtelen, addig a *bár-*-ral és az *akár-*-ral ugyanez a szerkezet talán csupán tagmondatként fogadható el. Harmadrészt a *bár-* és az *akár-* között is jelentős szintaktikai különbség detektálható: amíg az *akár-* a *mind-*-hez hasonlóan tagadhatónak bizonyul, addig a *bár-* nem.

2.2. A *bár-* és az *akár-* viselkedése a hatókörök szempontjából

Az előző fejezetben a tagadás kapcsán említést tettünk a *mind-*, a *bár-* és az *akár-* elemek hatóköri sajátosságairól, azonban azok hatóköri értelmezésével bővebben nem foglalkoztunk. E rövid fejezetben Hunyadi vonatkozó megfigyeléseit kívánom bemutatni és továbbgondolni az általam vizsgált probléma szempontjából.

Hunyadi (1986: 15–6) véleménye szerint a *bár-* és az univerzális kvantorok között jelentős különbség mutatkozik azok hatóköri sajátosságait illetően. Feltételezésének bizonyítására a következő példákat hozza:

- (11) a. Nem igaz, hogy ő tud mindenről.
b. Nem igaz, hogy ő tud bármiről.

Hunyadi megfigyelése szerint, bár e két mondatnak azonos szintaktikai struktúrája van – bennük a tagadás és a kvantorok ugyanazt a pozíciót foglalják el –, nem azonos hatóköri sajátosságok jellemzik őket: amíg a (11a) mondatban a *minden* a tagadás hatókörén belül található, addig a (11b) mondatban a *bármiről* mintha kívül esne a tagadás szköpuzsán. Ez az oka az alább bemutatott különböző értelmezéseknek:

- (12) a. Nem igaz, hogy ő tud mindenről. 'Nem tud mindenről.'
b. Nem igaz, hogy ő tud bármiről. 'Nem tud semmiről (!)', és nem: 'Nem tud mindenről.'

Ebből a szempontból a *bár-* az univerzális kvantorok helyett az egzisztenciálisokkal mutat rokonságot. Figyeljük meg az alábbi, egzisztenciális kvantorral szerkesztett mondat hatóköri sajátosságait!

- (13) Nem igaz, hogy ő tud valamiről. 'Nem tud semmiről.', és nem: 'Nem tud valamiről.'

Amint azt már korábban említettem, Hunyadi (1984: 17) az *akár-*-t a *bár-* szinonimájának tekinti, és közöttük pusztán stílusbeli különbséget tételez fel. Dolgozatának alapfeltevése kizárja azt, hogy megvizsgálja, vajon mutatkozik-e különbség a *bár-* és az *akár-* között a hatókörüket illetően. Intuícióm szerint a (11b) mondat – amelyet itt (14a) alatt megismétlek – nem feltétlenül azonos jelentéstartalmú annak *akár-*-ral szerkesztett párjával (14b):

- (14) a. Nem igaz, hogy ő tud bármiről. 'Nem tud semmiről.', és nem: 'Nem tud mindenről.'
 b. Nem igaz, hogy ő tud akármiről. 'Nem tud semmiről.' VAGY 'Nem tud mindenről.'

Abban az esetben, ha elfogadjuk: a (14b) mondatnak kétféle értelmezése van, a példa a hatóköri többértelműséget illusztrálja. A mondathoz ugyanis az igazságfeltételeknek két olyan különböző halmaza rendelhető hozzá, amelyek „a típuselméleti nyelvben két olyan formulához tartoznak, amelyek abban különböznek egymástól, hogy bennük az univerzális és az egzisztenciális kvantorok hatóköre megcserélődik” (Gyuris – Maleczki – Varasdi 2008: 187). Az első – egzisztenciális – értelmezés esetében az *akárm* a (14a) mondatbeli *bárm*-hez hasonlóan kívül esik a tagadás szköpuzsán, míg a második – univerzális – értelmezés esetében a (12a) mondatbeli *minden* kifejezéshez hasonlóan belül van a tagadás hatókörén.

Abból a célból, hogy információt szerezzek néhány rajtam kívüli anyanyelvi beszélő intuícióiról is, megkértem 17 adatközlőt, hogy döntsenek néhány ilyen és ehhez hasonló pármondatot illetően arról, hogy az adott két mondat között van-e valamilyen jelentésbeli különbség, és ha igen, mi az. A fentebb vázolt intuícióm számos adatközlőével azonos volt.

Mindez tehát felveti annak a lehetőségét, hogy a *bár*- és az *akár*- elemek nem azonos – vagy legalábbis nem minden értelmezés esetében azonos – hatóköri sajátságokkal rendelkeznek. Fontosnak tartom hangsúlyozni azonban, hogy ezt semmiképpen sem tekintem végkövetkeztetésnek, csupán a kezdeti hipotézis egyfajta megerősítésének, miszerint a *bár*- és az *akár*- között szemantikai és szintaktikai különbséget tételeztünk fel. Ahhoz, hogy érvényes megállapításokat tehessünk, további körültekintő és alapos vizsgálatok szükségesek.

2.3. A *bár*- és az *akár*- aspektuális és modális szemantikai környezete

Ebben a dolgozatrészben arra a kérdésre keresem a választ, hogy melyek azok az aspektus- és modalitásbeli sajátságok, amelyek legitimálják a *bár*- és az *akár*- mondatba kerülését. A kérdés megválaszolásához Hunyadi (1984) és Abrusán (2007) vonatkozó megállapításait hívom segítségül.

Amint azt már korábban említettem, Hunyadi (1984) a dolgozatában alapvetően a *bár*-, míg Abrusán (2007) az *akár*- szintaxisával foglalkozik, és a másik elem vizsgálatától eltekint. Mindkettőt feltételezik ugyanis, hogy a két kifejezés jelentése és használati sajátsága megegyezik egymással (vö. Hunyadi 1984: 17; Abrusán 2007: 11). Magam ebben a fejezetben megvizsgálom azt is, hogy mutatkozik-e valamilyen különbség a *bár*- és az *akár*- között azok aspektuális és modális környezetét illetően.

Hunyadi (1984: 18) az alábbi nyelvi adatokat teszi vizsgálat tárgyává ahhoz, hogy megállapítsa, mi engedi meg a *bár*- használatát egy adott mondatban:

- (15) a. Nem tud mindenről.
 b. *Nem tud bármiről.
 c. Nem tudhat bármiről.

Hunyadi (15b) és (15c) példamondatai hasonlóan lesznek agrammatikusak és grammatikusak az *akár*-ral is:

- (16) a. *Nem tud akármiről.
b. Nem tudhat akármiről.

A példák azt mutatják, hogy amíg a (15a) mondat a *minden*-nel grammatikus, addig ugyanez a konstrukció a *bár*-ral és az *akár*-ral agrammatikus ((15b), (16a)); azonban ezek a mondatok is grammatikussá tehetőek a *-hat/-het* inflexiók todalék használatával ((15c), (16b)) (vö. Kiefer 2007: 317). A (15c) és a (16b) mondatokban a *-hat/-het* inflexiók todalékkal ellátott ige – az értelmezéstől függően – diszpozicionális vagy cirkumsztanciális modalitást fejezhet ki (vö. Kiefer 2005: 63–6):

I. Diszpozicionális olvasat: az adott személynek nincs képessége arra, hogy bármiről (15c) / akármiről (16b) tudomása legyen (belső ok);

II. Cirkumsztanciális olvasat: az adott személynek nincs lehetősége arra, hogy bármiről (15c) / akármiről (16b) tudomást szerezzen (külső körülmény).

Hunyadi (1984: 18) a fenti nyelvi adatok elemzése alapján arra a következtetésre jut, hogy a *bár-* a *mind-* univerzális kvantorral ellentétben csupán modális operátor hatókörében fordulhat elő. Hunyadi megállapítását azonban ki kell egészítenünk: amennyiben modális operátort tartalmazó mondat helyett befejezett aspektusú konstrukcióba ágyazzuk a *bár*-t, úgyis grammatikus mondatot kapunk:

- (17) a. *Bárkit varázsolok.
b. Bárkit elvarázsolok.
(18) a. *Bármit főzök.
b. Bármit megfőzök.
(19) a. *Bárhova megy.
b. Bárhova elmegy.

A fenti példák azt hivatottak demonstrálni, hogy az agrammatikus³ (17a)–(19a)-beli mondatok befejezett aspektust kifejező igekötők használatával grammatikussá tehetőek.

Nem tapasztalunk mást akkor sem, ha a mondatokat a *bár-* helyett az *akár*-ral szerkesztjük. Lássunk erre is egy példát!

- (21) a. *Akárkit varázsolok.
b. Akárkit elvarázsolok.

Hunyadi megállapításához illeszkedik Abrusán Márta (2007: 11) megfigyelése, amely szerint a szabad választás lehetőségét kifejező elemek nem állhatnak sem epizo-

³ A (17a)–(19a) konstrukciókat egy mondategységből álló mondategésként tekintem agrammatikusoknak. Amennyiben egy megfelelő mellékmondatot kapcsolunk hozzájuk, a kifejezések természetesen grammatikusak lesznek, pl.

(20) a. Bármit főzök, nem eszed meg.
b. Bárhova megy, követni fogom.

dikus, sem univerzális, csupán egzisztenciális mondatokban. Az epizodikusság azt jelenti, hogy az adott kontextusban foglalt esemény egyszeri, nem megismételt (vö. Abrusán 2007: 5); az univerzalitás pedig megköveteli, hogy a mondatban kifejezett feltételnek a modális operátor hatókörében levő összes alanyra igaznak kell lennie (vö. É. Kiss 1998: 46; Abrusán 2007: 7). Végül, az egzisztencialitás az adott beszédhátterrel való kompatibilitásra utal (vö. Kiefer 2005: 52). Vegyük szemügyre Abrusán (2007: 11) alábbi példáit!

- (22) a. *Akárki eljött.
 b. Akárki eljöhethet.
 c. *Akárkinek muszáj futnia.

A fentebbi megkötés értelmében tehát a (22a)-beli mondat agrammatikus, hiszen epizodikus mondatban szabad választásos elem (mint amilyen az *akár-*) nem állhat. Ehhez hasonlóan agrammatikus a (22c)-beli mondat is, mivel a konstrukció univerzális jelentéstartalma nem engedi meg a szabad választásos elem használatát. Velük ellentétben azonban grammatikus a (22b)-beli mondat, hiszen a szabad választásos elem használható egzisztenciális kontextusban.

Abrusán (2007: 11) az *akárki* mellett megemlíti a *bárki* elemet is mint másik szabad választásos elemet, amelyről úgy véli, hogy az nem tér el az *akárki*-től sem jelentésében, sem használatában. A vizsgált szempontból e két elem valóban azonosan viselkedik: a fenti példák hasonlóan grammatikusak, illetve agrammatikusak lesznek, ha az *akár-* elemet a *bár-*ral helyettesítjük:

- (23) a. *Bárki eljött.
 b. Bárki eljöhethet.
 c. *Bárkinek muszáj futnia.

Ebben a fejezetben a *bár-* és az *akár-* szemantikai környezetét vizsgáltam meg. Arra a kérdésre kerestem a választ, hogy melyek azok az aspektuális és modalitásbeli sajátságok, amelyek megengedik a *bár-* és az *akár-* kvantorok használatát a mondatban. A megvizsgált példák alapján csupán részben jutottam a Hunyadiéval azonos következtetésre: Hunyadi úgy véli, hogy a *bár-* kizárólag modális operátor hatókörében fordulhat elő, megállapítottam azonban, hogy az agrammatikus konstrukciók igekötők használatával befejezett aspektusúvá, ezáltal grammatikussá tehetőek. Megvizsgáltam továbbá, hogy az aspektuális és modalitásbeli környezeti sajátságok szempontjából mutatkozik-e különbség a *bár-* és az *akár-* elemek között. Megállapítottam, hogy a vizsgált elemek ebben a tekintetben egymással megegyező módon viselkednek.

2.4. A *bár-* és az *akár-* szemantikájának korpuszalapú vizsgálata

Ebben a dolgozatrészben kísérletet teszek arra, hogy a *bár-* és az *akár-* esetleges szemantikai különbségeire fényt derítsék azok használatbeli eltérése alapján. Ennek céljából bemutatom két, az MNSZ alapján végzett korpuszvizsgálat, illetve egy elfogadhatósági teszt eredményét.

Kiinduló vizsgálatként kisebb korpuszalapú kutatást végeztem az MNSZ keresőrendszere segítségével a következőképpen: az MNSZ adatai alapján bármely (igekötős vagy igekötő nélküli) ige, valamint a *bárki* vagy az *akárki* szótövek közvetlen kapcsolatára kerestem rá az MNSZ magyarországi hivatalos, sajtónyelvi és tudományos alkorpuszaiban.⁴ Arra a megkötésre, hogy a vizsgált nyelvi elemet közvetlenül ige előzze meg, azért volt szükség, hogy a statisztikai értékeket ne torzíthassa az *akár*-nak a *bár*-ral szembeni tagadhatósága, vagyis ki tudjam zárni az össze *nem akárki* szókapcsolatot (az *akár*-nak a *bár*-ral szembeni tagadhatóságáról részletesebben később szövegek majd, l. 2.5.).

A *bárki*-re történő keresés 850, míg az *akárki*-re csupán 51 találatot eredményezett az MNSZ-ben. A keresések eredményét szemantikai vizsgálatnak vettem alá a következőképpen: a kapott találatokból az első 30–30-at elemeztem úgy, hogy megállapítottam, a *bárki* és az *akárki* milyen jelentésben szerepelnek bennük. A megvizsgált kifejezések jelentése három féle volt: Egzisztenciális olvasatúnak tekintetem a *bárki* vagy az *akárki* elemet abban az esetben, ha az az 'egy(etlen) személy' jelentésben állt, és felcserélhető volt az egzisztenciális *valaki* kifejezéssel (vö. Kiefer 2007: 73). Megengedő jelentést tulajdonítottam nekik akkor, ha az adott mondatban tett állítás a mondat jelentése szerint a halmaz minden elemére igaz lehet (vö. Laczkó 2005: 86). E két jelentéstípustól el kellett különítenem azt az esetet, amikor a vizsgált nyelvi elem tagadott igével együtt a 'bizonyos szempontból kiemelkedő, különleges személy' jelentést hordozta. Az univerzális, a 'mindenki, a halmaz összes eleme' (vö. Gyuris – Maleczki – Varasdi 2008: 136; Kiefer 2007: 19) jelentést hordozó kifejezésre is találtam egy példát az elemzett nyelvi anyagban. Mivel azonban ezt egy tudományos szövegben idézett nyelvjárási szövegrészlet tartalmazta, magam pedig nyelvjárási szövegeket a megadott keresési feltételeknek megfelelően nem vizsgáltam, ezért a példa figyelembe vételétől eltekintettem, s helyette a 31. találatot vettem be a vizsgálati korpuszomba.

Az alábbiakban minden jelentéshez közlök egy-egy az MNSZ-ből vett példát⁵:

(24) a. *Megjegyzem: aligha van akárki, aki nálam jobban szeretné, hogy a Fradi ismét szupercsapat legyen.* (Nyelvváltozat: magyarországi, Alkorpusz: sajtó, Dátum: 2000/09/16, Típus: újságcikk, Szerző: Lindner András – Horváth Zoltán, Cím: Portré, Forrás: Heti Világgazdaság)

b. *Az egészségügyi intézményekbe ezért ki-be sétálhat akárki.* (Nyelvváltozat: magyarországi, Alkorpusz: sajtó, Dátum: 2001/01/20, Típus: újságcikk, Rovat: Hétféle, Cím: Drogos a családban, Forrás: Népszabadság)

c. *Ezúttal János Károly király volt a vendég, és kísérője sem volt akárki: West vendége Barcelonában a cseh Katerina Stocesová, egy fel-*

⁴ A szépirodalmi és a személyes műfajú szövegeket az értelmezés megkönnyítésének céljából zártam ki a keresésből.

⁵ A példákat az MNSZ-ben való előfordulásukhoz hűen, az esetlegesen előforduló helyesírási és nyelvhelyességi hibákkal együtt közlöm.

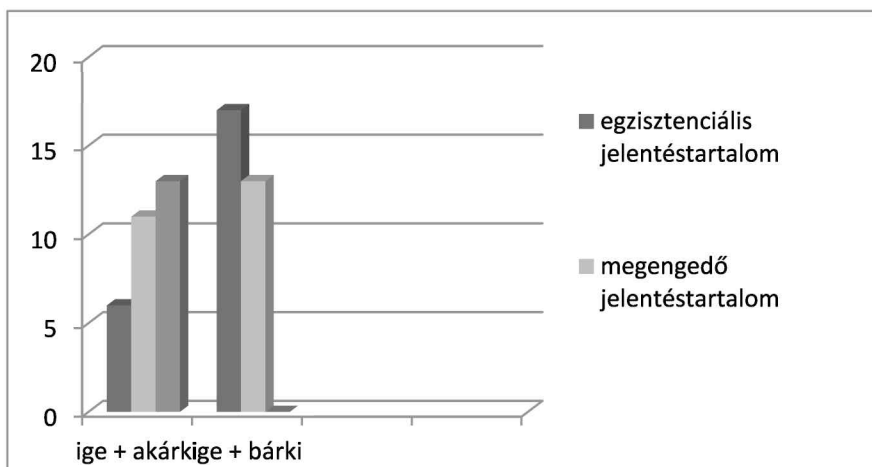
tűnően szőke, gyönyörű lány, aki tavaly megnyerte a Queen of the World elnevezésű világszépségversenyt. (Nyelvváltozat: magyarországi, Alkorpusz: sajtó, Dátum: 1999/05/31, Típus: újságcikk, Rovat: sport, Szerző: Boda Ildikó/Barcelona, Cím: Häkkinen: akárcsak tavaly, Forrás: Magyar Hírlap)

(25) a. *A hír hallatán hitetlenkedve rázzuk a fejünket, hiszen nem egészen egy éve még aligha fogadott volna bárki arra, hogy a jugoszláv exállamfőt egyszer utoléri az igazságszolgáltatás (...)* (Nyelvváltozat: magyarországi, Alkorpusz: sajtó, Dátum: 2001/06/30, Típus: újságcikk, Rovat: vélemény, Cím: Méregfog, Forrás: Népszava)

b. (...) *a Javaslat szerint csupán az tartozik a technika állásához, ami írásbeli közlés vagy belföldi gyakorlatbavétel révén vált bárki számára hozzáférhetővé.* (Nyelvváltozat: magyarországi, Alkorpusz: hivatalos, Típus: honlap, Cím: évi XVIII. törvény a használati minták ol-talmáról, Forrás: Magyar Szabadalmi Hivatal)

c. A *bárki* kifejezésre ebben a jelentésben nem találtam példát a vizsgált nyelvi adatok között. (A megjegyzés tölem. – Sz. M. K.)

A vizsgálat eredményét az 1. diagram mutatja be:

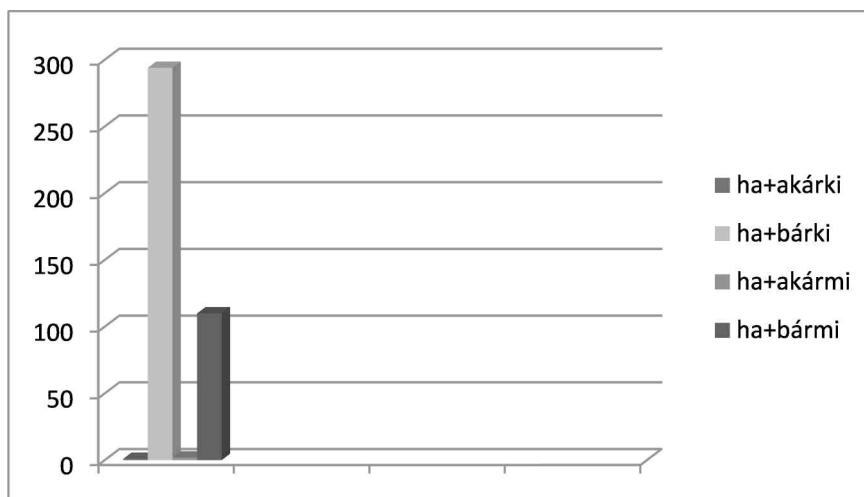
1. diagram

Az *akárki* és a *bárki* szemantikájának vizsgálata az MNSZ nyelvi adatai alapján

Már első ránézésre szembetűnik, hogy a két elem szemantikájának gyakorisági megoszlása mintegy egymás reciproka. Az *akárki* leggyakrabban a 3. jelentésben fordul elő, a *bárki* ugyanakkor az általam vizsgált korpuszban egyetlen egyszer sem hordozta ezt a jelentést; szemantikája az 1. és a 2. jelentés között oszlik meg. Ugyanakkor

a *bárki* leggyakoribb – egzisztenciális⁶ – jelentésében az *akárki* a legritkábban szerepel. Mindebből természetesen még nem következtethetünk arra, hogy a *bárki* a 3. jelentésben egyáltalán nem is fordulhatna elő, mindenesetre figyelemre méltó a megmutatkozó szignifikáns használatbeli különbség. Említésre érdemes továbbá, hogy a *bárki* és az *akárki* elemek a vizsgált nyelvi korpuszban – egyetlen figyelembe nem vehető kivételtől eltekintve (l. korábban) – egyszer sem hordoztak univerzális jelentést.

Az alapján, hogy az *akárki* a *bárki*-vel ellentétben jelentősen kevesebbszer fordult elő a vizsgálati korpuszban egzisztenciális jelentésben, azt feltételeztem, hogy az *akárki* a *bárki*-nél ritkábban fordul elő a *ha* elemmel együtt feltételes módú mondatban is, mivel ebben a kontextusban szükségszerűen egzisztenciális jelentést kell hordoznia. A feltevés igazolásának vagy cáfolásának céljából kísérleti céllal lefuttattam összesen négy keresést a *ha* elemnek a *bárki*-vel, *bármi*-vel, *akárki*-vel és az *akármi*-vel való együtt-előfordulására. A keresés eredménye, amelyet a 2. diagram mutat be, jóval meghaladta a kezdeti hipotézisemben feltett gyakorisági különbséget:

2. diagram

A *ha* együtt-előfordulása a *bárki*, *bármi*, *akárki*, *akármi* kifejezésekkel az MNSZ nyelvi adatai alapján

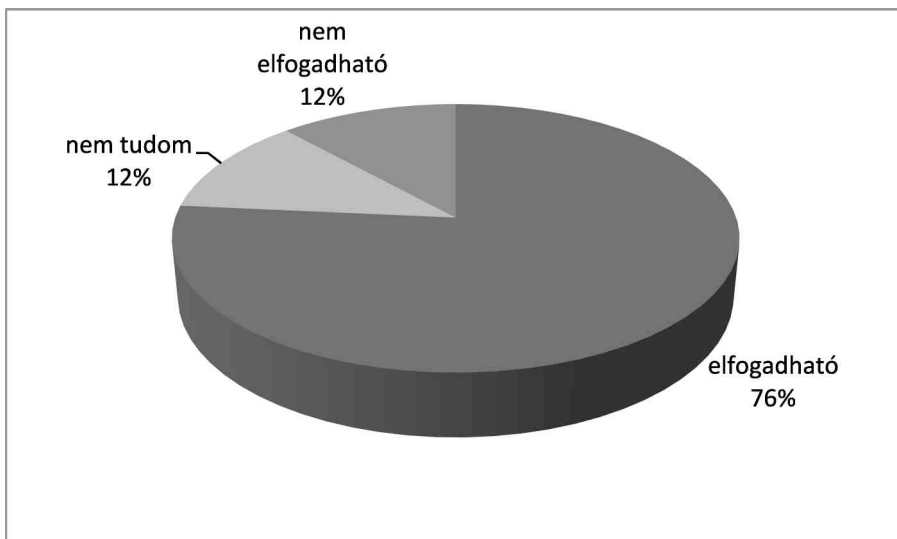
A diagramon látszik az a szignifikáns különbség, ami a *ha+bár-* és a *ha+akár-* használati gyakorisága között mutatkozik: amíg a *ha+bárki* és a *ha+bármi* kollokációra történő keresés 359 találatot eredményezett az MNSZ-ben, addig a *ha+akárki* és a *ha+akármi* együtt-előfordulása ehhez a mennyiséghez képest rendkívül csekély, összesen 3.

⁶ A *bár-* elemnek a *vala-* egzisztenciális kvantorral való jelentős szintaktikai és szemantikai párhuzamát É. Kiss (2002: 150–151) számos példával szemlélteti.

A kapott különbséghez illeszkedik annak az elfogadhatósági tesztnek az eredménye is, amelyet 17 magyar anyanyelvű magyar szakos egyetemistával végeztem el. Az adatközlőknek az alábbi konstrukciók grammatikalitásáról kellett döntenüik:

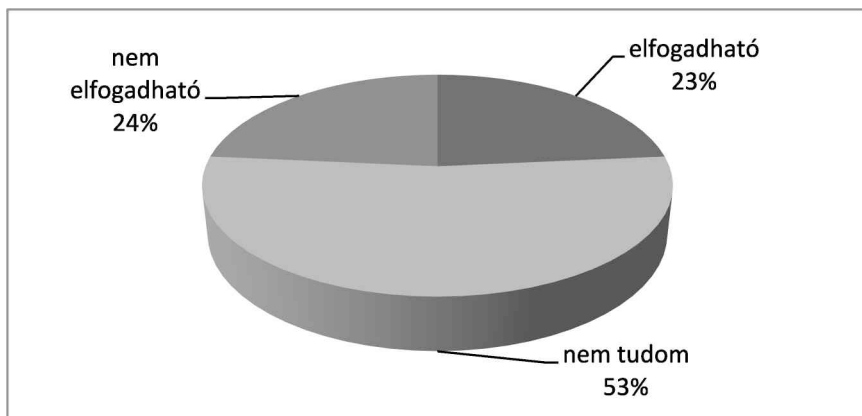
- (26) a. Ha bárkit látsz, szólj!
b. Ha akárkit látsz, szólj!

A teszt eredményét a 3. és a 4. diagram mutatja be:

3. diagram

**A *Ha bárkit látsz, szólj!* konstrukció elfogadhatósága
17 magyar anyanyelvű magyar szakos egyetemista megítélése alapján**

4. diagram

**A *Ha akárkit látsz, szólj!* konstrukció elfogadhatósága
17 magyar anyanyelvű magyar szakos egyetemista megítélése alapján**

Amint azt a 3. és a 4. diagram mutatja, a *Ha bárkit látsz, szólj!* és a *Ha akárkit látsz, szólj!* elfogadhatóságának megítélésében jelentős különbség mutatkozott: amíg az előbbi mondatot a megkérdezetteknek több mint a háromnegyede elfogadhatónak ítélte, addig az utóbbi konstrukciót az adatközlők közül ugyanennyien nem tartották elfogadhatónak, vagy nem tudtak a konstrukció elfogadhatóságáról dönteni.

A fejezet tanulságai a következőkben foglalhatóak össze: egy a 30-30 első előfordulást vizsgáló szemantikai elemzés eredményeképpen kiderült, hogy az *akárki* tagadott igével együtt a 'bizonyos szempontból kiemelkedő, kiváló személy' jelentésben szerepel a legtöbbször, míg ezt a jelentést a *bárki* az általam megvizsgált korpuszban egyszer sem hordozta. Ugyanakkor a *bárki* az egzisztenciális jelentésben szerepelt a legtöbbször, amely viszont az *akárki*-re a legcsekélyebb számban volt jellemző. Hangsúlyozni érdemes továbbá, hogy a *bárki* és az *akárki* elemek a vizsgált nyelvi korpuszban egyszer sem hordoztak univerzális jelentést. A *bárki* gyakori egzisztenciális jelentéstartamával egybevágunk azok a szignifikáns különbségek, amelyeket a *ha+bár-* és a *ha+akár-* kollokációk vizsgálatával kaptam: a *ha+akár-* és a *ha+bár-* előfordulási aránya az MNSZ-ben 1:120, az adatközlők szerinti elfogadhatósága pedig 1:3. Mindezek az eredmények alapos meggondolásokat sürgetnek a grammatikák vonatkozó kezelési megoldásait illetően. Ehhez azonban további vizsgálatokat, köztük egy nagyobb szövegtörzset alapos és körültekintő elemzését tartom feltétlenül szükségesnek.

2.5. A *bár-* és az *akár-* elemek tagadhatósága

Ebben a dolgozatrészben a *bár-* és az *akár-* tagadhatóságát veszem górcső alá. Ebben a tekintetben ugyanis – amint arról már korábban is említést tettem (l. 2.1.) – a vizsgált elemek között jelentős különbség mutatkozik. Tekintsük az alábbi példákat!

- (27) a. Nem akárki tudhatja erre a választ.
b. *Nem bárki tudhatja erre a választ.
- (28) a. Nem akármit tudhat, ha bekerült a válogatottba.
b. *Nem bármit tudhat, ha bekerült a válogatottba.
- (29) a. Nem akármennyi pénzt szerzett.
b. *Nem bármennyi pénzt szerzett.
- (30) a. Nem akármiért hívta fel.
b. *Nem bármiért hívta fel.

Amint azt a fenti mondatok mutatják, a *bár-* az *akár-*ral ellentétben nem tagadható.

Mielőtt a problémát alaposabb vizsgálat alá vetném, a (27)–(30) példák kapcsán szeretném felhívni a figyelmet egy érdekes jelenségre: az alábbi pármondat (31b) mondata nem pusztán azért agrammatikus, mert a *bár-* nem tagadható, hanem azért is, mert nem alkothat szókapcsolatot a *-hány* elemmel:

- (31) a. Nem akárhány férfihoz volt köze.
b. *Nem bárhány férfihoz volt köze.

A jelenség háttérben álló okok feltárásához további vizsgálatok szükségeltetnek.

Ami az *akár*-nak a *bár*-ral szembeni tagadhatóságát illeti, kezdeti hipotézisemben az *akár*- elem tagadhatósági sajátosságát az *akár* kötőszónak a *bár* kötőszóval szembeni additív preszuppozíciójával kívántam összefüggésbe hozni. Az elméletet Abrusán (2007) megállapításaira alapoztam. A szerző dolgozatában emellett érvel, hogy az *akárki* kifejezés *akár*- elemének jelentésébe mintegy „beszivárog” az *akár* kötőszó additív preszuppozíciója. Az elméletet, miszerint az *akár*- kvantor levezethető lehetne az *akár* kötőszóból, alátámasztani látszik az *akár*- kvantornak a 2.3. fejezetben bemutatott, az *akár* kötőszóval megegyező disztribúciója is: az *akár* kötőszó ugyanis szintén nem fordulhat elő sem epizodikus, sem univerzális, csupán egzisztenciális kontextusban. Ezt demonstrálják az alábbi példák (a (32) alatt szereplő példákat a (22)-ben közölt mondatok alapján szerkesztettem):

- (32) a. *Mindenki eljött, akár Péter is.
 b. Mindenki eljöhet, akár Péter is.
 c. *Mindenkinek muszáj futnia, akár Péternek is.

Az elmondottak alapján feltételeztem tehát, hogy az *akár*- kvantor tagadása esetén azokat az elemeket zárjuk ki a lehetőségek közül, amelyeknek az addícióját az *akár* kötőszóval végrehajtjuk, amelyeket „megengedünk” a (32b) típusú mondatokban. Ez a feltételezés azonban véleményem szerint nem állja meg a helyét: az *akár*- tagadásával nem egyszerűen csak néhány kevésbé megfelelő / kívánatos elemet zárunk ki a lehetőségek közül, hanem egyfajta pólusváltást is előidézőnk. Figyeljük meg az alábbi mondatok közötti különbséget!

- (33) a. Akárki tudhatja erre a választ. 'Mindenki tudhatja erre a választ.'
 b. Nem akárki tudhatja erre a választ. 'Csupán kivételes képességű / ismeretekkel rendelkező személy tudhatja erre a választ', és nem: 'Nem mindenki tudhatja erre a választ.'

Még jelentősebb ellenérvet kapunk, ha összevetjük Abrusánnak a szabad választásos elemekre vonatkozó kritériumok bemutatására szolgáló, *akár*-ral szerkesztett mondatait (l. 2.3.) azok tagadott *akár*-ral szerkesztett párjaival (a (22)-ben szereplő példákat (34a), (35a) és (37a) alatt közlöm újra):

- (34) Epizodikus mondat
 a. *Akárki eljött.
 b. Nem akárki jött el.
 (35) Egzisztenciális mondat
 a. Akárki eljöhet.
 b. ??Nem akárki jöhet el.⁷

⁷ A konstrukció nem minden beszélő számára elfogadható, vö. (36) Nem jöhet el akárki.

(37) Univerzális mondat

- a. *Akárkinek muszáj futnia.
- b. Nem akárkinek muszáj futnia.

A bemutatott példák közül a (35)-ben szereplők esetében a (33)-belieknél jelentkező szemantikai különbséget tapasztalunk: pólusváltást. A (34) és a (37) esetében azonban másról van szó: az epizodikus és az univerzális kontextus, amely nem engedi meg a szabad választásos elemet ((34a), (37a)), megengedi a tagadott *akár*-t ((34b), (37b)), amely ezekben a konstrukciókban (a (35b)-beli mondatról eltérően) sajátos, individuális jelentést ('egy bizonyos személy') hordoz.

A probléma egy lehetséges megoldását abban látom, ha feltesszük: az *akár*- a *bár*-ral ellentétben nem csupán kvantorként funkcionálhat, s a tagadás a nem kvantor értékű használat esetében lehetséges.

Az *akár*- elem fentiekben bemutatott sajátosságához és a vázolt hipotézishez kapcsolódik egy Gecső Tamás (2002: 144–5) által megfigyelt nyelvi jelenség. Gecső észreveszi, hogy a *semmi* negatív univerzális kvantor egyre gyakrabban használatos tagadott formában is:

(38) Nem semmi, amire a lopakodó képes. Azaz: 'az már valami, igazán különleges dolog, amire a lopakodó képes.'

A (38) alatt bemutatott „köznyelvi forma”, amely Gecső szerint rosszul formált, hiszen csak a *semmi sem / semmi nem* kifejezések a megengedettek, a szerző hipotézise szerint analógiás képzés útján jött létre a tagadással kompatibilis kirekesztő értelmű kifejezések mintájára, pl.

(39) Nem kevés tőled kapott levelet égetek el. Azaz: 'jelentős mennyiségű, igazán sok tőled kapott levelet elégetek.'

Véleményem szerint a *nem semmi* a *nem akárki/akármi* konstrukcióval mind szintaktikai, mind szemantikai szempontból figyelemre méltó párhuzamot mutat, éppen ezért – az *akár*-hoz hasonlóan – itt is feltételezhetjük a nem kvantor értékű használatot. Vessük össze a – (40) mondatként alább újra közölt – (38) példát annak *akár*-ral szerkesztett (41) párjával!

(40) Nem semmi, amire a lopakodó képes. Azaz: 'az már valami, igazán különleges dolog, amire a lopakodó képes.'

(41) Nem akármi, amire a lopakodó képes. Azaz: 'az már valami, igazán különleges dolog, amire a lopakodó képes.'

Ebben a fejezetben az *akár*-nak a *bár*-ral szembeni tagadhatóságát igyekeztem körüljárni, és arra magyarázattal szolgálni. A probléma egy lehetséges megoldásaként feltettem, hogy az *akár*- tagadhatósága az *akár* kötőszó additív preszuppozíciójával függ össze, azonban ezt elvettem, hivatkozva arra, hogy a tagadott és a nem tagadott *akár*- között bizonyos esetekben pólusváltás figyelhető meg, máshol pedig a tagadott *akár*- individuális jelentéstartalmat hordoz. Elemzéseimre, valamint Gecsőnek a *semmi* negatív univerzális kvantor sajátos használatára vonatkozó megfigyelésére támaszkod-

va végül a probléma megoldásaként a következőt javasoltam: az *akár*- és a *bár*-ral ellentétben és a *sem*-mel megegyezően – nem csupán kvantoroként funkcionálhat, s tagadása a nem kvantorértékű használat esetében lehetséges.

3. Összefoglalás

Dolgozatomban a *bár*- és az *akár*- szintaktikai és szemantikai összevető vizsgálatát végeztem el.

A probléma ismertetését (1.) követően bemutattam a *bár*- és az *akár*- több szempontú analízisét (2.). Az első alfejezetben (2.1.) É. Kiss univerzális kvantorokra vonatkozó kritériumai alapján elemeztem a két kérdéses elem szintaktikai viselkedését, és megállapítottam, hogy a *bár*- és az *akár*- a vizsgált tulajdonságokat illetően egymással és az univerzális kvantorokkal megegyező sajátságokkal rendelkezik. Ugyanakkor több elemzési szempont a kérdéses elemek eltérő szintaktikai viselkedésére világított rá: egyrészt a *bár*- és az *akár*- elemek balra kihelyezhetőségének lehetőségei nem azonosak az *összes*, valamint a *mind*- univerzális kvantorokéval, másrészt a *bár*- és az *akár*- között tagadhatósági különbség mutatkozik. Az ezt követő dolgozatrészben (2.2.) a *bár*- és az *akár*- sajátságait a hatókörök szempontjából vizsgáltam meg. Az elvégzett elemzés alapján, Hunyadi megfigyelésére támaszkodva arra a következtetésre jutottam, hogy a két nyelvi elem nem rendelkezik minden értelmezés esetében azonos hatóköri sajátságokkal: az *akár*-ral alkotott kifejezés esetében hatóköri többértelműséget tételezhetünk fel. A következő alfejezetben (2.3.) a *bár*- és az *akár*- elemek szemantikai környezetét tettem vizsgálat tárgyává. Azt igyekeztem feltárni, hogy melyek azok az aspektuális és modalitásbeli környezeti sajátságok, amelyek megengedik a vizsgált kvantorok mondatba kerülését. Az elemzett mondatok alapján csupán részben jutottam a Hunyadiéval azonos következtetésre: megállapítottam, hogy az agrammatikus konstrukciók nem csupán modális operátor, hanem igekötő használatával is grammatikussá tehetőek. Megvizsgáltam továbbá, hogy az aspektuális és modalitásbeli környezeti sajátságok szempontjából mutatkozik-e különbség a *bár*- és az *akár*- elemek között. Azt tapasztaltam, hogy a vizsgált elemek ebben a tekintetben egymással megegyező módon viselkednek. A következő dolgozatrészben (2.4.) a *bár*- és az *akár*- szemantikáját tettem vizsgálat tárgyává az MNSZ nyelvi adatai alapján. Megállapítottam, hogy szignifikáns különbség mutatkozik a két kifejezésnek az adott jelentésekben való használatának gyakoriságában; így az *akárki* leggyakrabban egy olyan sajátos jelentésben fordul elő, amelyben a *bárki* az általam vizsgált korpuszban egyetlen egyszer sem, ugyanakkor a *bárki* az egzisztenciális jelentésben szerepelt a legtöbbször, ami az *akárki*-re a legcsekélyebb számban volt jellemző. Megemlítettem továbbá, hogy a *bárki* és az *akárki* elemek a vizsgált nyelvi korpuszban egyszer sem hordoztak univerzális jelentést. Az *akárki* csekély számú egzisztenciális előfordulása alapján feltételeztem, hogy a kifejezés a *bárki*-nél ritkábban szerepel feltételes konstrukcióban is, a *ha* elemmel együtt. Egy következő korpuszvizsgálat eredménye nem csupán igazolta, hanem jóval meg is haladta a hipotézisben feltételezett különbséget. A kapott eredményekhez illeszkedett annak az elfogadhatósági tesztnek az eredménye, amelyben az adatközlők a *ha+akár*- és a *ha+bár*- konstrukciók elfogadhatóságáról döntöttek 1:3 arányban a

ha+bár- javára. A dolgozat utolsó alfejezetében (2.5.) a két elem közötti, talán legszembeötlőbb szintaktikai különbséget tettem vizsgálat tárgyává: az *akár*-nak a *bár*-ral szembeni tagadhatóságát. A probléma egy lehetséges megoldásaként az *akár*- tagadhatóságát Abrusán alapján az *akár* kötőszó additív preszuppozíciójával kívántam összefüggésbe hozni, azonban ezt a tagadott *akár*- általam megfigyelt szemantikai sajátosságaira hivatkozva elvettem. Elemzéseim, valamint Gecsőnek a *semmi* negatív univerzális kvantor sajátos használatára vonatkozó megfigyelései alapján végül a következő megoldást javasoltam: az *akár*- – a *bár*-ral ellentétben és a *semmi*-vel megegyezően – nem csupán kvantoroként funkcionálhat, s tagadása a nem kvantorértékű használat esetén lehetséges.

Összegzésképpen elmondható, hogy a *bár*- és az *akár*- számos tulajdonságukat tekintve egymással azonos módon viselkednek. Vannak azonban olyan egymástól különböző szintaktikai, szemantikai és használatbeli sajátosságaik, amelyek véleményem szerint lehetetlenné teszik, hogy az bevett szakirodalmi gyakorlatnak megfelelően egymás ekvivalenseiként kezeljük őket. Dolgozatom alapvető célja az volt, hogy megvilágítsam a közöttük levő hasonlóságokat és a különbségeket egy eddig hiányzó kontrasztív analízis keretében, illetve, hogy – a dolgozat kereteihez mérten – megvizsgáljam azokat más kvantorok kontextusában. Az itt bemutatott megfigyelések és eredmények alapján úgy vélem, hogy dolgozatom a grammatikában a *bár*- és az *akár*- elemeknek tulajdonított hely alapos újragondolását sürgeti. Mindehhez további leíró, esetlegesen nyelvtörténeti és kontrasztív nyelvészeti vizsgálatokat tartok szükségesnek, amelyekhez reményeim szerint a jelen dolgozat alapul szolgálhat.

IRODALOM

- Abrusán Márta 2007: Even and Free Choice Any in Hungarian.
[<http://parles.upf.edu/glif/pub/sub11/individual/abrusan.pdf> – 2010. 11. 02-án töltöttem le]
- É. Kiss Katalin 1992: Az egyszerű mondat szerkezete, in Kiefer Ferenc szerk.: *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*, Budapest, Akadémiai, 79–177.
- É. Kiss Katalin 1998: Mondattan, in É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*, Budapest, Osiris, 17–184.
- É. Kiss Katalin 2002: *The Syntax of Hungarian*, Cambridge, CUP.
- Gecső Tamás 2002: Kvantorok, fókuszpozíció és kontrasztív topik a mai magyar nyelvben, *Magyar Nyelv* 96, 139–55. [<http://www.c3.hu/~magyarnyelv/00-2/gecso.htm> – 2010. 11. 26-án töltöttem le]
- Gyuris Beáta – Maleczki Márta – Varasdi Károly 2008: *Formális szemantika*, Szeged, JATEPress.
- Hunyadi László 1984: The expression of logical scope in Hungarian. On its syntax and semantics. [<http://gagl.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/1984-24/02/GAGL-24-1984-02.pdf> – 2010. 10. 25-én töltöttem le]

- Kiefer Ferenc 2005: *Lehetőség és szükségszerűség. Tanulmányok a nyelvi modalitás köréből* (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XLIII.), Budapest, Tinta.
- Kiefer Ferenc 2007: *Jelentélmélet*, Budapest, Corvina. 2. kiadás.
- Laczkó Krisztina 2005: A névmási rendszer funkcionális keretben II, *Magyar Nyelvőr* **128**, 78–88. [<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1291/129106.pdf> – 2011. 03. 10-én töltöttem le]
- MNSZ = Magyar Nemzeti Szövegtár [<http://corpus.nytud.hu/mnsz/>]

EXAMINATION OF SYNTACTIC AND SEMANTIC FEATURES OF HUNGARIAN ELEMENTS *BÁR*- AND *AKÁR*-

MARTINA KATALIN SZABÓ

Although close attention is paid to quantifiers in the Hungarian syntactic literature (cf. É. Kiss 1992; 1998), language features of Hungarian elements *bár*- and *akár*- are examined only in a few papers (cf. Abrusán 2007; Hunyadi 1984). Special literature deals with these elements as equivalents of each other from the syntactic and semantic point of view alike (cf. Hunyadi 1984; Abrusán 2007).

The present paper aims to fill the above-mentioned gap. The main goal of the paper is to clarify the resemblances and differences between the elements *bár*- and *akár*- in the frame of a contrastive analysis missing so far, and to examine the language features of these elements in comparison with some other quantifiers, respectively. On the basis of the observations and conclusions demonstrated I consider that it is necessary to exhaustively review the features attributed to *bár*- and *akár*- by the Hungarian grammars.

In the present analysis I depend on data of the Hungarian National Corpus, opinion of seventeen informants whose mother tongue is Hungarian and whose major is Hungarian language and literature at the University of Szeged, samples of some linguists as well as my own intuitions.